

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет психології та соціології
Кафедра педагогічної та вікової психології**

**СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
ТА МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНО - РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ТРЕНІНГУ**

**підготовки бакалавра
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми: Психологія,
Практична психологія**

Луцьк – 2024

Силабус ОК «Спеціальна психологія та методика корекційно-реабілітаційного тренінгу»
підготовки бакалавра, галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності : 053
Психологія, освітньо-професійної програми: Психологія, Практична психологія

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент Гошовська Д.Т.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія»:



Вірна Ж.П.

Гарант освітньо-професійної програми «Практична психологія»:



Грицюк І.М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології протокол № 1 від 16.01.2024 р.

Завідувач кафедри:



проф. Гошовський Я.О.

І. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента за навчальним планом 2023року
Денна форма	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки 053 «Психологія» Освітньо-професійна програма : Психологія, Практична психологія Освітній ступінь: бакалавр	нормативна
Кількість кредитів – 5		Рік підготовки: 4-й
Загальна кількість годин - 150		Семестр 7
		Лекції – 20 год.
		Практичні, семінарські -20 год.
		Лабораторні -20 год.
		Самостійна робота – 80 год.
		Консультацій - 10
	Вид контролю: екзамен	

Гошовська Дарія Тарасівна

Кандидат психологічних наук, доцент,
 доцент кафедри педагогічної та вікової психології
 +380509171792,



Hoschovskadarija@vnu.edu.ua, або Daria66@ukr.net

<https://wiki.eenu.edu.ua/wiki/>,

<https://scholar.google.com.ua/>

<http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0025525>

<https://www.scopus.com>

Консультації зі здобувачами освіти проводяться згідно графіку консультацій кожного вівторка з 13.10 до 15.10. Якщо здобувач освіти потребує додаткових консультацій, то час їх проведення узгоджується з викладачем заздалегідь (або можливий варіант у режимі онлайн).

Адреса : м. Луцьк, вул. Банкова, 9, ауд. 201 43025

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента

Предметом вивчення освітнього компонента «Спеціальна психологія та методика корекційно-реабілітаційного тренінгу» є процес диференційованого та індивідуального підходу у навчанні, вихованні і розвитку дітей з психічними і (або) фізичними порушеннями та відхиленнями у поведінці, визначення найбільш результативних шляхів, засобів, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження та подолання відхилень у розвитку та поведінці таких дітей.

2. **Пререквізити:** Для вивчення ОК здобувачі потребують базових знань з дисциплін «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Педагогічна психологія».

Постреквізити: Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні навчальних дисциплін «Психогенеза особистості», «Психологія депривації», «Психологія девіантної особистості», «Психологія агресії, насильства і травми»

3. Мета та завдання ОК

Метою ОК є: ознайомити здобувачів із структурою та завданнями спеціальної психології, а також специфікою роботи із дітьми з різними проблемами для реалізації корекційно-розвиткових завдань.

Основними завданнями ОК «Спеціальна психологія та методика корекційно-реабілітаційного тренінгу» є:

- аналіз загальних питань спеціальної психології: принципів навчання та виховання дітей з різними нозологіями;
- засвоєння методів і прийомів, які використовуються в корекційній роботі з використанням психокорекційних технологій;
- прогнозування динаміки розвитку, обґрунтування вибору напрямків корекційної роботи та її методів;
- здатність планувати етапи досліджень та володіти методиками проведення тренінгових занять;
- вміння складати та оцінювати корекційні програми з урахуванням віку та структури дефекту;
- формування у здобувачів вміння вирішувати професійні завдання в галузі діагностико-консультативної, корекційної, реабілітаційної діяльності в рамках психолого-педагогічного супроводу осіб з обмеженими можливостями;
- проводити корекційно-розвиткові заняття з використанням сучасних технік та вправ.

4. Результати навчання (Компетентності)

У ході вивчення ОК «Спеціальна психологія та методика корекційно-реабілітаційного тренінгу» здобувачі повинні набути наступних компетенцій:

Загальних компетенцій:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

Додаткові загальні компетенції:

- ЗК12. Здатність до адаптивної гнучкості як властивості приймати і пристосовуватись до зміни життєвих обставин, а також знаходити компроміс у вирішенні конфліктних ситуацій.
- ЗК13. Здатність дотримуватися норм суб'єктних взаємин (уважність, підтримка, схвалення, співучасть і співпереживання) та вільно обмінюватися ідеями та оцінками.

Фахових компетенцій:

- ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- ФК3. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми внаслідок війни);
- ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)
- ФК9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати й аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).
- ФК10. Уміння адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.
- ФК11. Складати та організовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта. забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. з особами, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).
- ФК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- ФК13. Здатність збирати та інтерпретувати психодіагностичну інформацію з використанням діджитал-технологій і комунікацій та обирати інструментальні засоби для вирішення професійних завдань
- ФК15. Здатність налагодити психологічний супровід навчання дітей з особливими потребами

Програмовані результати навчання

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки
- ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
- ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання
- ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога
- ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

ІУ. Структура освітнього компонента (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усь ого	Лек ц.	Пра к. Зан.	Лаб	Сам. роб.	Кон с.	Форма контролю / бали
Розділ І. Загальні питання спеціальної психології							
Тема 1. Предмет і завдання спеціальної психології. Основні категорії спеціальної психології. Закономірності психічного розвитку дітей з проблемами розвитку. Характеристика основних категорій спеціальної психології. Характеристика основних наукових теорій розвитку дітей з проблемами розвитку.	11	2	2	2	5		Опитування, реферати / 3,5б. <i>Макс. за практи. заняття - 2,5б., лаб.- 1б.</i>
Тема 2. Історичні аспекти суспільної допомоги дітям з проблемами розвитку. Становлення спеціальної психології в Європі та США. Історичні нариси становлення спеціальної психології в Україні. Внесок Л.С.	9	2	2		5		Опитування, реферати, робота в групах / 2,5б.

<p>Виготського у розробку спеціальної психології.</p> <p>Сутність та проблеми соціальної реабілітації дітей з особливими потребами. Принципи спеціальної психології. Основні завдання спеціальної психології.</p>							
<p>Тема 3. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини. Розуміння норми та аномалії у психофізичному розвитку особистості. Поняття про нормальний та порушений розвиток. Критерії нормального розвитку. Умови нормального розвитку. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання дітей, які потребують корекції. Онтогенез та дизонтогенез. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Механізми формування системних порушень в розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація, як категорії спеціальної психології. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку.</p>	23	2	2	2	15	2	Індивідуальна робота, опитування, ДС, робота в групах / 3,5 б.

Тема 4. Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку. Освітні установи для осіб з вадами психофізичного розвитку та їх комплектування. Психолого-педагогічний моніторинг Методичні засади діагностично-корекційно-розвивальної роботи. Методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (спостереження, опитування, метод катанестичної бесіди, експеримент, тестування, аналіз продуктів діяльності). Вимоги до складання психолого-педагогічного заключення та основні його складові. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи (дитина, батьки, педагоги). Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.	25	2	2	4	15	2	реферати, опитування, робота в групах, виконання лабораторної роботи / 4,5б.
Разом за модулем 1	68	8	8	8	40	4	14 б.
Змістовий модуль II. Прикладні проблеми спеціальної психології							
Тема 5,6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях слуху (сенсорні порушення). Предмет та завдання. сурдопсихології. Чинники порушень слуху. Класифікація порушень слуху: глухі, пізнооглухі, туговухі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху. Особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, пам'яті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості, особливості міжособистісних взаємин). Складні форми порушень у дітей з вадами слуху (комбіновані вади із порушеннями зору, ЗПР, РВ, ДЦП, порушенням поведінки, порушенням мовлення). Засади корекційно-розвивальної роботи із дітьми, які мають вади слуху.	22	4	4	2	10	2	Опитування, реферати, робота в групах, виконання лаб.роботи / 6б.

Предмет та завдання тифлопсихології. Чинники порушення зору. Класифікація порушень зору: незрячі, слабозорі. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Напрямки корекційної роботи. Компесаторні можливості дітей. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору							
Тема 7,8,9. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях інтелекту, ЗПР, відхиленнях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки Олігофренія та її класифікація за етіологією. Чинники виникнення розумової відсталості. Ступені розумової відсталості: дебільність, імбецильність, ідіотія. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М.Ісаєвим): астенічна, атонічна, дисфорічна, стенічна. Загальна характеристика психічного розвитку розумово відсталих дітей. Затримка психічного розвитку. Чинники виникнення. Класифікація дітей з затримкою психічного розвитку (за К.С.Лубовським): конституційного походження (гармонійний психічний та психофізичний інфантилізм); соматичного походження; психогенного походження; церебрально-органічного генезу. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР. Напрямки корекційно-реабілітаційної роботи (порушеннях інтелекту, ЗПР, порушення емоційно-вольової сфери) Чинники виникнення ГРДУ. Патогенез та симптоматика ГРДУ	35	6	6	6	15	2	Індивідуальна робота, опитування / 10,5б.
Тема 10. Психічний розвиток дітей при порушеннях мовлення. Чинники первинних мовленнєвих порушень. Класифікація мовленнєвих порушень: периферійного характеру (дислалія, ринолалія, ринофонія, дисфонія) центрального характеру (дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія). Загальна характеристика психічного розвитку дітей з	25	2	2	4	15	2	реферати, робота в групах / 4,5б.

порушеннями мовлення. Корекційно-реабілітаційний тренінг для дітей з порушеннями мовлення								
Разом за модулем II	82	12	12	12	40	6	21	
Всього	150	20	20	20	80	10	35б.+4б +1б (неформальна, інформальна на освіта)40б.	
Види підсумкових робіт								
МКР								60 б
<p><i>Інше</i> : здобувачі освіти, які пропустили заняття, мають змогу відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати, конспекти. Додатково здобувачі освіти можуть отримати у <i>неформальній освіті</i> 4 бали за підготовку статті у факультетський збірник, участь у конференціях, вебінарах, засіданнях «круглих столів» (наявність публікації, сертифікату обов'язкова), а також в <i>інформальній освіті</i> 1 бал за детальне ознайомлення та роботу в баламетричній лабораторії на базі експериментального майданчика кафедри.</p> <p>Здобувачі освіти мають змогу друкуватися у щорічному факультетському збірнику статей і тез «Психогенеза особистості : норма і девіація».</p>								

У. Завдання для самостійного опрацювання

1. Проблема норми і патології в сучасних науках про людину. Підготувати повідомлення про вчених, які працювали в галузі спеціальної психології
2. Релігійні тлумачення сутності порушення у розвитку.
3. Форми та види реабілітації
4. Особистісні особливості дітей та підлітків з відхиленнями у розвитку
5. Компенсаторні феномени при порушеннях розвитку
6. Профілактика відхилень психічного розвитку
7. Основні технології реабілітації дітей з порушеннями інтелектуальної сфери.
8. Основні технології реабілітації дітей з порушеннями мовленнєвої сфери.
9. Профілактика відхилень психічного розвитку. Психологічні особливості дітей з ЗПР.
10. Психологічні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями.
11. Поняття про компенсаторні та деприваційні феномени.
12. Деприваційні феномени. Депривація та порушений розвиток.

УІ. Політика оцінювання

Уся політика оцінювання базується на врахуванні ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potoczne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

та ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultatuv_navchannia_formalnoi.pdf

Політика викладача щодо здобувача освіти :

- на рівні *формальної освіти* – здобувач освіти повинен отримати бали під час занять (враховуються бали за індивідуальну та групову роботу, виступи, дискусію, тренінгові заняття, реферати тощо);
- на рівні *неформальної освіти* – виступи на науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів», вебінарах (наявність сертифікату) та підготовка тез/статті/статей з вікової проблематики за самостійно обраною або під керівництвом викладача темою
- на рівні *інформальної освіти* – детальне ознайомлення та робота в баламетричній лабораторії на базі експериментального майданчика кафедри *Сумарно* : 40 балів.

УІІ. Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності :

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
 - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- дотримання принципів та положень :
1. Етичного кодексу психолога
(<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
 2. Кодексу академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки
https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Політика щодо перескладання : усі заняття здобувачі освіти відвідують згідно розкладом навчального процесу, однак, якщо мають право на вільне відвідування, то можуть відпрацювати пропущені заняття під час індивідуальних консультацій або виконати письмово індивідуальні завдання (реферати, конспекти, підготовка статті тощо).

В умовах воєнного часу перескладання відбувається згідно з розпорядженнями ректорату й деканату про змішано-дистанційну форму освіти.

УІІІ. Підсумковий контроль

З ОК «Спеціальна психологія та методика корекційно-реабілітаційного тренінгу» передбачено екзамен. Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: складається з балів, які отримує здобувач освіти за навчальну діяльність на практичних заняттях та виконання лабораторних робіт, (формальна, неформальна, інформальна освіта) – підготовку та виступи підготовку статті та виступи на конференціях, семінарах, участь у вебінарах, засіданнях «круглих столів» (40 балів). МКР оцінюється максимальною кількістю балів – 60. (Сумарно – мах 100 балів). Якщо здобувач освіти хоче покращити результат або отримав недостатньо балів, то він повинен з'явитись на екзамен і скласти його. Екзамен оцінюється від 0 до 60 балів. У такому випадку бали за поточне оцінювання сумуються з балами, отриманими на екзамені, а результати МКР не враховуються.

На екзамен виносяться питання, які потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань. Екзамен проводиться в усній формі і включає три питання:

- 1 теоретичне питання передбачає ґрунтовний аналіз окресленої проблеми,
- 2 прикладне питання передбачає використання теоретичних знань під час вирішення практичних задач,
- 3 питання творче – вимагає креативного підходу у вирішення складної ситуації.

ІХ. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

X. Орієнтовний перелік контрольних питань

1. Розвиток спеціальної психології в Україні.
2. Розвиток спеціальної психології в ХХ ст.
3. Основні категорії спеціальної психології.
4. Міжпредметні зв'язки та місце спеціальної психології у системі психологічних дисциплін.
5. Співвідношення предметного поля спеціальної психології, патопсихології та клінічної психології.
6. Предмет і завдання спеціальної психології. Основні етапи розвитку.
7. Методи дослідження у спеціальній психології.
8. Негативні типи сімейного виховання дітей із вадами розвитку.
9. Психічний розвиток осіб із розумовою відсталістю.
10. Олігофренія : причини, особливості прояву.
11. Причини та прояви деменції.
12. Недоумство, спричинене спадковим порушенням обміну речовин. Екзогенні та ендогенні причини розумової відсталості.
13. Рівні та форми розумової відсталості. Класифікація олігофреній за формами.
14. Особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової та поведінкової сфери у олігофренів.
15. Первинні, вторинні і третинні відхилення при розумовій недостатності.
16. Соціальна ситуація розвитку олігофренів. Зона актуального та найближчого розвитку у розумово відсталих осіб.
17. Сутність та основні прояви затримки психічного розвитку.
18. Особливості інтелектуальної, емоційної та поведінкової сфери при затримці психічного розвитку.
19. Причини та різновиди затримки психічного розвитку.
20. Сурдопсихологія: історія розвитку та основні проблеми. Предмет, завдання і методи сурдопсихології
21. Причини дефектів слуху. Фонові та маніфестні чинники уражень слуху.
22. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки глухої дитини.
23. Особливості психічного розвитку глухої дитини в перші роки життя.
24. Розвиток мовлення у глухих.

25. Розвиток предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у глухих.
26. Психічний розвиток глухої дитини впродовж шкільного навчання.
27. Розуміння глухими дітьми емоційних станів та причин, що їх викликають.
28. Особливості характеру та життєвої позиції глухих.
29. Жестове мовлення глухих: побутове мовлення, жестове мовлення.
30. Тифлопсихологія: історія розвитку та основні проблеми.
31. Предмет, завдання і методи тифлопсихології.
32. Причини дефектів зору. Основні групи осіб із недоліками зору.
33. Вплив дефектів зору на процес психічного розвитку.
34. Сенсорна деривація сліпих. Можливості компенсації сліпоты.
35. Особливості психічного розвитку незрячої дитини в перші роки життя.
36. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки сліпої дитини.
37. Особливості розвитку предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у сліпих.
38. Характеристика емоційної сфери незрячих.
39. Особливості психічного розвитку незрячої дитини впродовж шкільного навчання.
40. Різновиди психологічної адаптації незрячих. Стосунки незрячих із соціальним оточенням.
41. Сліпоглухота та її причини. Класифікація сліпоглухих
42. Психічний розвиток сліпоглухих дітей.
43. Компенсаторні можливості тактильно-вібраційної чутливості, смаку та нюху у сліпоглухих дітей.
44. Пізнавальні можливості та спілкування сліпоглухих. Особливості розвитку особистості сліпоглухих.
45. Основні напрями практичного застосування психологічних досліджень у спеціальній психології: психологічні засади створення системи навчання дітей із затримкою психічного розвитку; психологічні засади вдосконалення системи спеціальної освіти.
46. Основні напрями практичного застосування психологічних досліджень у спеціальній психології: психологічні засади вдосконалення системи трудового навчання розумово відсталих дітей.
47. Основні напрями практичного застосування психологічних досліджень у спеціальній психології: психологічна оцінка ефективності методів, змісту і засобів навчання осіб із дефектами розвитку.
48. Основні напрями практичного застосування психологічних досліджень у спеціальній психології: психологічна корекція недоліків первинного, вторинного і наступних порядків; визначення особливостей адаптації осіб із обмеженими можливостями до різних умов життєдіяльності.
49. Психологічні особливості застосування психодіагностичних методик у спеціальній психології.
50. Адаптація та її різновиди.
51. Особливості адаптаційних процесів при порушеннях розвитку.
52. Корекція і компенсація функцій. Рівні та етапи компенсації.
53. Поняття про комплексну психологічну і соціальну абілітацію та реабілітацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
54. Значення ранньої діагностики порушень розвитку. Комплексна діагностика розвитку від народження до року і в ранньому дитинстві.
55. Відстеження особливостей поведінки та емоційних реакцій дитини. Способи обробки результатів і їх аналіз.
56. Особливості пізнавальної сфери у дітей з аутизмом.
57. Особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей зі складними порушеннями у розвитку.
58. Особливості емоційно-вольової сфери при затримці психічного розвитку.
59. Характеристика різних видів діяльності при затримці психічного розвитку
60. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з важкими порушеннями мовлення.

ІХ. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: *навч. посіб.* К.: ЦНЛ, 2016. 264 с.
2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: *посібник.* Луцьк: Вежа, 2013. 338с.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : *підручник.* Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. (Серія «Альма-матер»).
4. Кочерга О.В. Психофізіологія дітей з особливими потребами. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 128 с.
5. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: *навчальний посібник.* Вінниця: Центр оперативного друку «Документ принт», 2020. 384 с
6. Матвєєва М. П., Миронов С. П. Спеціальна психологія: *тексти:* Кам'янець-Подільський державний ун-т, 2001. 142 с.
7. Мушкевич М. І. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2020.
8. Пахомова Н. Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. Полтава : АСМІ, 2015. 389 с.
9. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років: Поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.
10. Синьов В. М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: *підручник.* Київ: Знання, 2008. 360 с.
11. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2013. 372 с.
12. Тохтамиш О. М. Реабілітаційна психологія: *навчально-методичний посібник.* Вінниця. 2014. 102 с.
13. Чепка О.В. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: *навчальний посібник.* Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 104 с.
14. Goshovskyi Ja., Olha Lazorko, Zhanna Virna, Tetiana Melnychuk, Vitalii Lunov Empirical explication of psychological signs of neurotisation at junior volleyball players /. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation.* Volume 24. Issue 6. P. 13041-13054. DOI: [10.37200/IJPR/V24I6/PR261272](https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I6/PR261272)
15. Hoshovska Dariia T., Vovchenko Olha A., Lytvynova Nataliia A., Tsekhmister Yaroslav V., Natalia K. Vichalkovska. Socialisation of Adolescents with Cognitive Disorders through Emotional Intelligence. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2022, 10, 56-69
DOI: <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2022.10.01.7>
<https://www.lifescienceglobal.com/pms/index.php/jiddt/article/view/8577>
16. Fayerman Olena, Nikolenko Iryna, Holub Olena, Krupenyina Nataliia, Hoshovskyi Jaroslav (2022). Applying Coaching Technologies in Professional Self-Development of Socionomy Specialists in Supporting Families that have Children with Special Needs *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 13 (5). 234 – 247. <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/1019>
17. Coopersmith S. A method for determining tyhes of self-esteem: *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 87–94.
18. Hoshovskyi, J., Mudrak , I., Hoshovska D., Shmarova, N., Kordunova, N., & Kulchytska, A. (2023). Economic Deprivation as a Neuropsychological Aspect of the Formation of Frustration in Potential Migrants. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(2), 285-302. <https://doi.org/10.18662/brain/14.2/455>
19. Maslow L. Perceived educational value of the classroom and teacherpupil interpersonal relation pip, *journal of Secondary Education*, 44, 135–139.

Додаткова література

1. Бондар В. І. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шляхи від інституалізації до інтеграції. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 8–14.
2. Гошовська Д., Ляшко Л. Психологічні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями : теоретичний огляд досліджень. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.86 – 91.
3. Гошовська Д., Смоліна К. Корекційна робота з дітьми із СДУГ. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.107 – 110.
4. Гошовська Д., Лукашенко А. Особливості життєвих перспектив підлітків з обмеженими фізичними можливостями. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.81 – 86.
5. Гошовська Д., Ляшко Л. Психологічні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями : теоретичний огляд досліджень. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.86 – 91.
6. Гошовська Д., Бочкай А. Соціалізація дітей молодшого шкільного віку з порушенням слуху. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.25 – 29.
7. Гошовська Д., Полікарчик С. Заїкання у дітей дошкільного віку як психологічна проблема. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2021. С.172-179
8. Гошовська Д., Сильмаха А. Асистент вчителя та асистент учня у сфері інклюзивної освіти. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2021. С.191-194.
9. Гурлева Т. Стрессова ситуація : допомогти самому собі. Практичний психолог : Школа, № 05. 2014. С. 37 – 40.
10. Гошовський Я., Гошовська Д. Психологічні аспекти самоакцептації дівчаток-гімназисток. Становлення особистості: персоніогенетичний контекст: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 травня 2023р., Мукачево. Ред. кол. Щербан Т.Д.(гол.ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2023. С. 38 – 40.
11. Мартиненко І.В. Формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного навчання : автореф. дис... канд. психол. наук / Ін-т спец. педагогіки АПН України. Київ, 2007. 22 с.
12. Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. К.: Знання, 2008. 359 с.

Для забезпечення траєкторії поглибленого науково-дослідного розвитку здобувачів освіти :

Список деяких дисертацій, дотичних до тематики освітнього компонента, захищених в українській психологічній науці (за останні два роки) <http://psychology-naes-ua.institute/info/160/?page=1> :

1. Гончаренко Н.А Особливості психологічної допомоги батькам дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.04 – медична психологія Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Київ, 2021.
2. Іваннікова Г.В. Особистісні ресурси психологічного благополуччя студентів з інвалідністю. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології». Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2021.
3. Курбатова О.А. Особистісні чинники професійної мотивації студентів з інвалідністю. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2021.
4. Мушкевич М. І. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 –

педагогічна та вікова психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2020.

5. Попелюшко Р. П. Психолого-аксіологічні засади реабілітації комбатантів при віддалених наслідках стресогенних впливів. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.04 – медична психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2021.

6. Старков Д.Ю. Динаміка мотивації адиктів у процесі соціально-психологічної реабілітації. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.04 – медична психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2021.

7. Уркаєв В. С. Психокорекція ігрової адиктивної поведінки в осіб раннього юнацького віку. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.04 «медична психологія». Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2021.

Інтернет-ресурси :

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> – Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nmareferats/fla-referats/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> – БД Освіта. ua. —

<http://osvita.ua/school/psychology>. <http://psychology-online.net/>

https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/poradi-psiologa/poradi-dityachogo-psiologa-svitlani-rozj?fbclid=IwAR0E1KVVMgx2pMr0OtHhynrbwGMf6ULMm7qfhytALVxbjMM4kuQ8Vtf9Rtohttps://rada.info/upload/users_files/41765931/b990b25a7ad8f4521f50623a0d7e50c4.pdf

<http://giavnyk.com.ua> – сайт видавництва «Главник».

www.nbuv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського. http://lib.prometey.org/?sub_id=34

<http://hklib.npu.edu.ua/>

<http://studme.com.ua/psihologiya/default.htm>

http://www.twirpx.com/files/#files_psichology

<http://www.booksgid.com/psihologija/>

<http://upsihologa.com.ua/>

<http://distance.dnu.edu.ua/ukr/publikazii/10b.htm>

Метабібліографія бібліотеки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018 р. [Електронний ресурс]: покажч. бібліогр. посіб. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2019. 99 назв

(Примітка : здобувачам освіти можна і потрібно користуватися метабібліографічними покажчиками й інших років)

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15825/1/meta_2018.pdf